Náučný chodník Žiarska dolina

Kraj:	Žilinský
Okres:	Liptovský Mikuláš
Geomorfologická jednotka:	Západné Tatry
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	Tatranský národný park
Prístup:	bus Žiar, Žiarska dolina
Východisko:	Žiar, rázcestie turistických chodníkov Žiarska dolina, bus
Trasa:	Žiar, ústie Žiarskej doliny – Žiarska chata
Dĺžka, prevýšenie:	5,3 km, prevýšenie 450 m
Čas prechodu:	2 – 3 h
Počet zastávok:	5
Náročnosť:	nenáročná až stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po modrej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2011

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Združenie vlastníkov lesa a urbariátu, pozemkové spoločenstvo, Žiar 110, 032 05 Žiar

Poznámka: Trasa chodníka siaha až k hornej hranici lesa do vysokohorského prostredia.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie, najmä pre starších žiakov. Odporúčame spojiť s návštevou Medvedej štôlne (viac info pozri na jej stránkach).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Žiar. Obec v strednej časti Liptovskej kotliny pri jej severnom okraji pod úpätím Západných Tatier severne od Liptovského Mikuláša pozdĺž potoka Smrečianka. Prvá písomná zmienka je z roku 1349. Pozemky patrili viac storočí rodine Smrečiansky-Szentiványi. V 15. a 16. storočí bol Žiar administratívne spojený so Smrečanmi, osamostatnil sa až okolo roku 1760. Obyvatelia sa zaoberali chovom oviec, poľnohospodárstvom a od 18. storočia sa spomína i tradičné pálenie drevného uhlia – uhliarstvo, neskôr i lesné hospodárstvo.

Žiarska dolina. Dolina v Západných Tarách medzi mohutnými rázsochami (Ráztoka a Baranec) vybiehajúcimi k juhu z hlavného hrebeňa, vyúsťujúca severne od obce Žiar do Liptovskej kotliny. Odvodňuje ju potok Smrečianka, prameniaci pod vrchom Smrek. Je turisticky atraktívna a frekventovaná najmä pre Žiarsku chatu a dve turisticky schodné vysokohorské sedlá: Smutné sedlo (1 965 m n. m.) v hlavnom západotatranskom hrebeni a Žiarske sedlo (1 917 m n. m.) v rázsoche Baranca. Pod Žiarskym sedlom v dolinke Malé Závraty leží neveľké **Žiarske pleso** (1 833 m n. m., hĺbka 0,9 m). Návrh obce Smrečany, z juhu nadväzujúcej na obec Žiar, o úradné prinavrátenie historického názvu Smrečianska dolina, podaný v roku 2018, nebol prijatý. Mimoriadnou udalosťou nedávnej histórie je **lavína obrovských rozmerov z 25. marca 2009** v hornej časti doliny. Šlo o pád približne siedmich lavín v krátkom časovom úseku, z ktorých najväčšia (z Príslopu) mala odtrh dlhý asi 3 km a vysoký 1 až 3 m. Lavíne predchádzalo dlhodobé intenzívne sneženie počas marca (150 – 200 cm nového snehu) spojené so silným severozápadným vetrom. Lavína zmietla aj viac ako storočné stromy. Gigantický nános bol dlhý asi 2 km, siahal hlboko do pásma lesa (do miesta 3,5 km cesty od ústia doliny), jeho hrúbka bola miestami až 20 m, pokrýval 28 ha a dosahoval objem takmer 1 000 000 m^3. Počas leta sa pod nánosom vytvoril „riečny systém“, dlhý niekoľko stoviek metrov. Posledné zvyšky snehu z lavíny sa roztopili až počas leta 2010, čiže skoro po 1,5 roku. Lavína zničila niekoľko hektárov lesa (dokonca aj les 200 m v protisvahu), poškodila Žiarsku chatu a iné blízke budovy, cestný most, turistické prístrešky a tabule.

Medvedia štôlňa. Neveľké banské dielo v Žiarskej doline asi 0,5 km nad jej ústím na úpätí masívu Baranca s dĺžkou 550 m a hĺbkou 8 m, jediné sprístupnené na Liptove. Vzniklo v 19. storočí, kedy zažívalo baníctvo na Liptove najväčší rozmach v súvislosti s nastupujúcou priemyselnou revolúciou. Existujú indície, že štôlňu nerazili kvôli drahým kovom, ale pyritu pre výrobu kyseliny sírovej. Ťažba však bola nerentabilná. Štôlňa je prístupná denne (10 – 16 h), návštevnícka trasa má 0,4 km a prehliadka trvá 0,5 h. Do štôlne sa vchádza po 10 m schodoch, na konci rebríka je vchod do štôlne, po asi 20 m je pokladňa a obchodík. V štôlni sú „permoníci “ – figúrky baníckych škriatkov.

Žiarska chata. Vysokohorská chata v strednej časti Žiarskej doliny v oblasti hornej hranice lesa vo výške 1 325 m n. m. Bezprostredne západne od nej sa vypína vrch Ráztoka (1 948 m n. m.) a východne Baranec (2 184 m n. m., najvyšší v Západných Tatrách). Postavili ju v roku 1939, vo vojnových rokoch poskytovala útočisko aj ľuďom prenasledovaným režimom. Po vyhlásení Slovenského národného povstania sa na chate ubytovalo povstalecké vojsko a partizáni. Nemeckí vojaci v decembri 1944 chatu celkom zničili. Znovu bola vybudovaná v roku 1949, neskôr bola dostavovaná. V roku 2006 postavili na jej mieste novú, väčšiu chatu s celoročnými stravovacími a ubytovacími službami. Najľahšie je prístupná z obce Žiar dolinou po 6 km asfaltovej komunikácii z roku 1974 (trasa náučného chodníka vedie po paralelnom modro značenom turistickom chodníku). Chata je významným turistickým východiskom, chodníky nad ňou sú však prístupné len sezónne (15. jún až 30. november).

Šarafiový vodopád. Kaskádový vodopád v Žiarskej doline v Západných Tatrách západne od Žiarskej chaty na prítoku Smrečianky spod Príslopu. Kaskáda má celkovú výšku 20 m, najvyšší skok má 3,5 m. K vodopádu vedie sezónne prístupný značkovaný turistický chodník od Žiarskej chaty (smer Jalovecké sedlo).

Symbolický cintorín v Žiarskej doline. Pietne miesto obetí horských nešťastí Západných Tatier, ktorý vznikol v roku 1995 v lokalite Krásnô pod Príslopom neďaleko Žiarskej chaty. Tvorí ho drevená brána, plastiky, kríž so zvonom a pamätné tabuľky na ústrednom balvane a okolitých skalách.

Tatranský národný park (TANAP). Najstarší a najrozľahlejší národný park na Slovensku, vyhlásený v roku 1948, na poľskej strane Tatier o šesť rokov neskôr. Dnes zahŕňa územie **Západných Tatier**, **Vysokých Tatier** ako aj **Belianskych Tatier**. Tieto pohoria majú vysokohorský (alpský) charakter, v časti Vysoké Tatry 30 štítov a veží presahuje výšku 2 500 m n. m., je medzi nimi aj najvyšší vrch Tatier, Slovenska a Karpát, Gerlachovský štít (2 655 m n. m.). Ich reliéf formovali horské ľadovce, ktorých pozostatkom je množstvo jazier – plies. Oficiálnym symbolom TANAPu je endemit kamzík vrchovský tatranský. Typickými sú aj plesnivec alpínsky, kosodrevina či orol skalný a svišť. Mimoriadnou udalosťou na území TANAPu bola vetrová kalamita, ktorá 19. novembra 2004 postihla južné svahy Vysokých Tatier, najmä však Tatranského podhoria a priľahlej časti Podtatranskej kotliny medzi Podbanským a Tatranskou Kotlinou (30 km) a nadlho zmenila charakter postihnutého územia. Atraktivita prírodných krás udržuje trvale vysokú návštevnosť parku. Na jeho území je okolo 600 km turistických chodníkov a 16 značených cyklistických chodníkov. Správa TANAPu sídli vo Svite, pracovisko má aj v Liptovskom Mikuláši. TANAP včítane jeho ochranného pásma prekrýva bilaterálna Biosférická rezervácia Tatry, do svetovej siete UNESCO zapísaná v roku 1993, viaceré územia európskeho významu (napr. Tatry, Poš, Machy) a chránené vtáčie územie Tatry (obe posledné kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Liptovská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Ružomberkom, Važcom, Štrbským sedlom, Pribylinou a Kvačanmi; so zvyšnými jej dvoma časťami susedí na východe – s Popradskou kotlinou – a severovýchode – Tatranským podhorím. Ďalej susedí s Veľkou Fatrou, Nízkymi Tatrami, Kozími chrbtami, Západnými Tatrami a Chočskými vrchmi. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu vo výškach zhruba 470 – 900 m n. m. Je vyplnená kvartérnymi terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky) a pod tatranským úpätím i glacifluviálnymi terasovanými kužeľmi (štrky, štrkopiesky), čiastočne prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny (flyš: pieskovce a ílovce). Tieto lokálne i s drobnými mezozoickými ostrovmi (Hrubý grúň) výraznejšie vystupujú nad zvlnený reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami a majú charakter až vrchoviny. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Lúčky, Bešeňová, Liptovské Sliače).

Obsah informačných panelov

1. Náučný chodník Žiarska dolina
2. Potok Smrečianka, história ovčiarstva, obec Žiar
3. Smrekové lesy a kosodrevina, história zjazdového lyžovania v Žiarskej doline
4. Obyvatelia Žiaru vo vojne, Žiarska dolina
5. História Žiarskej chaty, história lavín v Žiarskej doline

Panely nie sú číslované. Informačný panel pri Medvedej štôlni nie je súčasťou náučného chodníka.

